

QANLI YANVAR - 32

Tariximizin hüzn və qürur səhifəsi

Əslində, 20 Yanvar faciəsi olmaya da bilərdi. Bu faciəni Azərbaycan xalqının suveren hüquqlarına qəsd kimi qiymətləndirən Ümummilli Lider Heydər Əliyevin də söylədiyi kimi, Dağlıq Qarabağ hadisələrinin ilkin mərhələsində ölkənin ali siyasi rəhbərliyi tərəfindən vaxtında zəruri tədbirlər görülsə idi, gərginlik bu həddə çatmaz, tərəflər itkilərə məruz qalmaz, başlıca isə 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə çoxlu insan qırğını ilə nəticələnən hərbi müdaxilə üçün də zəmin yaranmazdı.

Belə faciələrin təkrarlanmasının qarşısı alınmalıdır

etdi, ardınca isə uzun zaman ən parlaq təmsilçilərindən biri sayıldığı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etdi: "Elə həmin il noyabrın 20-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sessiyasında çıxışında da o, 20 Yanvar faciəsini Azərbaycan xalqının suveren hüquqlarına qəsd kimi qiymətləndirdi. 1994-cü il martın 29-da Milli Məclis o qanlı olaya ilk hüquqi-siyasi qiymətini də məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə verdi. Hələ 1990-cı ilin 21 yanvarında Heydər Əliyev Moskvada verdiyi bəyanatla göstərdi ki, milli lider kimdir və necə olur. Məhz o zaman - 1990-cı ilin qanlı yanvar günlərində Azərbaycanın millət, Heydər Əliyev isə milli lider olduğunu təsdiqlədi. Aydın oldu ki, milli liderlik parlamentlərdə qanunla təsdiqlənən, vəzifəyə bağlı status deyil, bə, böyük bir missiyadır. Bu missiyanın miqyası həm şəxsi keyfiyyət, həm də millətə bağlılıqla ölçülür. Özü də bu bağlılıq qarşılıqlıdır. Yanvar olaylarında da, ondan sonrakı günlərdə də, yeni Heydər Əliyevin hakimiyyətdə olmadığı zamanlarda belə xalqın nəzarətinin onun üzünə dikəlməsi, nicatı onda görməsi bu bağlılığın məhz qarşılıqlılığında xəbər verirdi. Bəlli olurdu ki, Heydər Əliyev xalq nə qədər bağlıdır, xalq da ona bir o qədər bağlıdır".

20 Yanvar hadisəsində hüquqi-siyasi qiyməti ilk dəfə Heydər Əliyev verib

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, Milli Məclisin deputatı, akademik İsa Həbibbəyli qeyd edir ki, yalnız Naxçıvan Muxtar Respublikasının radio və televiziyası özünün məhdud imkanları çərçivəsində Bakı şəhərində baş vermiş 20 Yanvar hadisəsi ilə əlaqədar Türkiyə və İranın sərhəd rayonlarına xəbərlər çatdırıb. Bu isə sovet rəhbərliyinin Bakıda törətdiyi cinayət hadisəsini dünyaya olduğu kimi çatdırılması üçün yeterli hesab oluna bilməzdi.

Bütün bunlara görə görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin 21 yanvar 1990-cı il tarixdə Azərbaycanın Moskva şəhərindəki daimi nümayəndəliyinə gələrək, qanlı 20 Yanvar hadisəsi ilə əlaqədar xüsusi bəyanatla çıxış etməsi bu faciə haqqında obyektiv reallığı dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində atılmış ən ciddi addım idi. Heydər Əliyevin Moskvadan yayılan bəyanatı Azərbaycanın zor gücünə salındığı informasiya blokadasının yarılması, dağılması baxımından həmin dövr üçün misilsiz əhəmiyyətə malik hadisədir. Moskva bəyanatı Azərbaycanda xalqın hərəkətini, ümumiyyətlə, azadlıq və demokratiya uğrunda aparılan mübarizədən konkret olaraq və açıq şəkildə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi yolunda mübarizə müstəvisinə keçirdi və əsasını qoydu. Heydər Əliyev Moskva bəyanatı ilə həmişə olduğu kimi, ən çətin məqamlarda da doğma Azərbaycan xalqı ilə bir yerdə olduğunu, xalqımızın azadlıq mücahidlərinə haqq qazandırdığını və dəstək verdiyini açıq şəkildə nümayiş etdirib. SSRİ rəhbərliyinin, şəxsən Mixail Qorbaçovun birbaşa tapşırığı ilə Bakıda həyata keçirilmiş 20 Yanvar hadisəsi ilk dəfə olaraq Heydər Əliyev kimi böyük dövlət xadimi səviyyəsində hüquqi-siyasi qiymətini alıb.

İsa Həbibbəyli vurğulayır ki, Bakı faciəsinin hüquq, demokratiyaya və humanizm prinsiplərinə zidd olduğunu bəyan etməklə Heydər Əliyev Mixail

Qorbaçovun və onun komandasının digər müttəfiq respublikalarda törətdiyi qanlı terror hadisələrinə də hüquqi-siyasi baxımdan qiymət verib. Akademikinin sözlərinə görə, əslində, Heydər Əliyev tərəfindən səsləndirilmiş bu bəyanat SSRİ-nin çökməsinin ilk anonsu idi. Moskva bəyanatında Azərbaycanın Sovet Respublikasının rəhbərliyinin 20 Yanvar hadisələrində tutduğu yanlış mövqeyinin də mahiyyəti açıqlanmış və haqlı olaraq Azərbaycan rəhbərliyinin sərt reaksiyasının nəticəsi hesab edilmişdi. Heydər Əliyev respublikada "ictimai-siyasi şəraitin gərgin olduğu bir dövrdə, 20 Yanvar hadisələrinin apardıdığı ərafədə Azərbaycan Respublikasına sərbəst, sənətsiz bir şəxsin rəhbərliyi gətirilməsini SSRİ rəhbərliyinin ciddi səhvi kimi dəyərləndirmişdi.

Heydər Əliyev 20 Yanvar 1990-cı ildə Bakı şəhərindəki qırğın baş verəməsinə və respublika rəhbərliyinin mövcud imkanlardan istifadə etmədikləri, onların məkrli siyasəti və sənətsiz idarəçilik qabiliyyətləri, xalq faktorunu və dövlətçilik maraqlarını nəzərə almamaları ilə əlaqələndirmişdir. Bu mənada Moskva bəyanatındakı ittihamlar obyektiv siyasi-tarixi reallıqların ifadəsidir. 20 Yanvar ərafəsindəki çətin və mürəkkəb şəraitdə isə neinki "düzgün və operativ" məlumatlar vermək, hətta bütün imkanlardan istifadə edib, faciənin qarşısını almaq lazım idi. Təəssüf ki, bu bacarıqların heç biri o zamankı rəhbərlikdə yox idi. Moskva bəyanatında haqlı olaraq 20 Yanvar faciəsini törədənlərin cəzalandırılması tələbləri də qəti şəkildə irəli sürülmüşdü. Heydər Əliyev Moskva bəyanatında Bakı şəhərində hadisələri hərbi yolla "tənzimləmək" üçün qərar qəbul edən şəxslərin, həmin məsuliyyətsiz qərarları və tapşırıqları həyata keçirənlərin, həm ölkə, həm də respublika miqyasında olanların hamısının ittiham ediləməsinə cəsarətlə, çəkinmədən diqqətə çatdırmışdı.

İsa Həbibbəyli əlavə edir ki, Moskva bəyanatı ilə Sovet İttifaqının və respublika rəhbərliyinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycanın 20 Yanvar 1990-cı il tarixdə törədilmiş qırğın və baş vermiş faciə haqqında obyektiv məlumat beynəlxalq ictimaiyyətə və müttəfiq respublikalara çatdırıldı. Bununla sovet rəhbərliyinin, Ermənistan tərəfinin, bəzi xarici informasiya mərkəzlərinin Azərbaycanın gələcəyi haqqında yaydığı açıq dezinformasiya xarakterli yalan məlumatların qarşısı alındı. 20 Yanvar faciəsinin əsas səbəblərini, təşkilatçılarının və icracılarının kimlər olduğunu göstərdi. Sovet dövlətinin əsas rəhbərlərindən biri olmuş görkəmli dövlət xadimi tərəfindən Bakı faciəsinin hərbi-siyasi mahiyyətinin açılması və ifşa edilməsi ilə SSRİ-nin dağılmağa məhkum olmasının qaçılmazlığı sübut edildi, bu proses sürətləndi. Heydər Əliyevin Moskva bəyanatı Azərbaycanda başqa, digər müttəfiq respublikalarda da azadlıq və müstəqillik uğrunda aparılan mübarizələrə ruh və təkan verdi. Azərbaycanda və digər müttəfiq respublikalarda Kreml vahiməsi və xofunun aradan qaldırılmasında görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Moskva bəyanatı ilə atdığı cəsarətli addımların mühüm rolu oldu.

Milli Məclisin deputatı Aydın Mirzəzadə də hesab edir ki, 20 Yanvar faciəsinin qarşısını almaq mümkün idi: "Çox az adam bilir ki, yanvarın 19-da SSRİ rəhbəri Mixail Qorbaçov Heydər Əliyevə zəng edərək ondan Bakıya gedib mitinglərin dağıdılması çağırışını etməsini tələb etmişdi. Heydər Əliyev buna cavabında məsələnin kökündə başqa məsələlərin dayandığını və onun həllini tələb etmişdi. SSRİ rəhbərliyi isə bu problemlərin həllində maraqlı deyildi və sonda bu faciə baş verdi".

Ulu Öndər Heydər Əliyevin hadisədən bir gün sonra 20 Yanvar faciəsinə ilk hüquqi-siyasi qiymətini verdiyini xatırlayan A.Mirzəzadə əlavə edir ki, Heydər Əliyev Naxçıvan Ali Məclisinin sədri olduğundan sonra Naxçıvan Ali Məclisi 20 Yanvar faciəsinə ilk rəsmi hüquqi qiymət verən Azərbaycan dövlət orqanı oldu. 1994-cü ildə Heydər Əliyev Azərbaycan Prezidenti olduğu dövrdə Azərbaycan parlamenti səviyyəsində ona hüquqi qiymət verildi.

Deputatın qənaətinə görə, artıq dünyanın bir çox ölkəsi Azərbaycana qarşı törədilən bu faciədən məlumatlıdır. Azərbaycan dünyanın bu faciə haqqında məlumatlandırılması üçün xeyli işlər görüb. Xaricdəki səfirliklərimiz və nümayəndəliklərimiz, diaspor dairələrimiz olduqları ölkələri bu faciə barədə məlumatlandırılıb. Azərbaycanın elm adamları 20 Yanvarla bağlı yeni faktlar aşkarlayaraq elmi ictimaiyyətin bu məsələlərdə bərsinə yeni-yeni məlumatlar əldə etməsinə çalışılıb: "20 Yanvar XX əsrin ən qan dondurucu faciələrindən biri hesab edilir. Heç də təsadüfi deyil ki, onu II Dünya müharibəsində baş vermiş Holokostla bir səviyyədə qəbul edirlər. Bu hadisə heç bir zaman tarixdən silinə bilməz. Gələcək nəsillər 20 Yanvar faciəsinin baş vermə səbəblərini unutmamaqla belə faciələrin bir daha təkrarlanmasının qarşısını ala bilərlər".

Qanlı yanvar günlərində Azərbaycanın millət, Heydər Əliyev isə milli lider olduğunu təsdiqlədi

Milli Məclisin deputatı Sahib Aliyev deyir ki, Azərbaycan xalqının tarixində ən ibret götürülməsi hadisələrdən biri məhz 20 Yanvarda baş verib. 20 Yanvar faciəsi tərkibində olduğumuz imperiyanın xislətini, xalqımıza necə yanaşmasını üzə çıxardı. "Bakıya qoşun yığmaqlar öz vətəndaşları sayılan dinc adamlara qarşı ən amansız faciə törətdilər. Amma qarşılıqlı olaraq tarixdə çox az xalqın göstərə biləcəyi bir dirəniş və qəhrəmanlıqla üzlaşdı. 20 Yanvar faciəsi göstərdi ki, bu xalqın tapəri, qeyrəti, ləyaqəti var və onlar gündə bütün riskləri gözdən keçirərək onun yanında duran, onu müdafiə edən, yol göstərən lideri var. Təbii ki, lider dəyərkən mən o zaman Azərbaycana rəhbərlik edənləri və Xalq Cəbhəsinin başında duranları nəzərdə tutmuram. Onların bir qismi 20 Yanvar günlərində Bakıya qoşun yeridənlərə xidmət göstərəcəkləri, digərləri isə iradəsizlikləri, qətiyyətsizlikləri, avontüristlikləri və qorxaqlıqlarıyla kimliklərini tam ortaya qoydular".

Ulu Öndər Heydər Əliyev isə Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsindən gələn xəbərdarlıq və təhdidlərə, onu gözəyənlərə təhlükələrə baxmayaraq, yanvarın 21-də Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrək xalqımıza qarşı törədilən vəhşiliyə görə SSRİ rəhbərliyini ən kəskin sözlərlə tənqid

S.Əliyev əlavə etdi ki, əslində Heydər Əliyevin vəzifədən uzaqlaşdırılması, ardınca 20 Yanvar qırğınının Azərbaycan torpaqlarının nəvbəti hissəsinin yenidən həyrlərə bağışlanmasına xidmət etdi: "Bunun üçün Azərbaycanlılara qarşı hər cür vəhşilik və raziləklər əl atıldı. Bunun həm də tək SSRİ rəhbərliyində təmsil olunanlar deyil, onlardan sonrakılar da, Qərbdə bir çox böyük dövlətlər də etdilər. Amma onların bu cəhdləri alınmadı, 44 günlük Vətən müharibəsi onların bütün cəhd və istəklərini üstündən xətt çəkdi. 20 Yanvar hadisələrində olduğu kimi bir yumruq olmağı bacaran, amma bu dəfə "dəmir yumruq" çevrilən Azərbaycan xalqı, şanlı ordumuz, Müzəffər Ali Başı Komandanımız İlah Əliyevin rəhbərliyi altında işğal edilmiş torpaqlarımızı geri qaytardı. Bu, həm də 20 Yanvar şəhidlərinin intiqamının alınması demək idi. Əminəm ki, cənab İlah Əliyev xalqımıza qarşı törədilən vəhşiliyə etirazını bildirmək üçün 1990-cı il yanvarın 21-də atası ilə birgə Azərbaycanın Moskvadakı daimi təmsilçiliyinə gəldiyi gündən bu haqda - şəhidlərimizin intiqamını almaq haqqında düşünürdü. Və aldı! Cənab Prezidentin ürəyində gəzdirdiyi, ancaq hələ tam açıq şəkildə dile getmədiyi bir istəyinin də olduğunu biz artıq bilirik. Söhbət babasının məzarı üzərindəki düşüncədən gedir. Qoy uca Tanrı bizə həmin istəyini reallaşdırsın, 20 Yanvar hadisələrində həlak olanları da daxil olmaqla, bütün şəhidlərimizin ruhlarının qəbri dəfə sevinəcəyi o günün də nəsihi etsin!".

20 Yanvar Azərbaycan xalqına qarşı törədilən ən böyük qətləmlərdən biri olsa da, xalq olaraq həmin tarixi yalnız acı kədər hissi ilə qeyd etmirik. Çünki 20 Yanvarda baş verən hər şey Azərbaycan xalqının aciz xalq olmadığını, öz hüquqlarını mətinliklə qoruyub bildiyini, azadlığına qovuşmaq üçün canını belə fəda etməyi bacardığını göstərdi. Öz azadlığı uğrunda yorulmadan mübarizə aparan Azərbaycan xalqı 20 Yanvarda ən böyük qəhrəmanlıq nümunələrindən birini yaratdı.

İlhamə İSABALAYEVA, "Azərbaycan"

